„... R-KIELCER LEBEN" 41 (231) „Należytość pocztową uiszczono ryczałtem" פרייז 25 גראָשען איינצעלנע נומער ...

ראדאמער-קעלצער לעבן

26 go października 1928 r. ◆◆ אינפאָרמאַציאָנס-פּאָליטישע וואָכנשריפט ◆◆ פאַרן אינהאַלט פון טעקסט אין די אַנאָנסען אין די רעדאַקציע נישט פאַראַנטוואָרטליך ◆◆ ראדאָם פרייטאג יב' חשון תרפ"ט.

בברכת מז"ט חמה אנחנו מברכים את
חבירנו מר בנימין הרשנשטרוז
עם מרת חנה'קה גוטמן
לארושיהם
יחאל טורעק
ומשפחתו

לרגלי האירוסין של חבינו
מר בנימין הרשנשטרוז
עם מרת חנה'קה גוטמן
אנחנו מברכים אותם שיהי' דרכם
צלחה וסוגה בשושנים ויבנו את ביתם
על הרי יהודה וירושלים.
יצחק טורק
ומשפחתו

צו די פערלאָבונג פון אונזער ליבען זוהן און ברודער
שמשון מיט פרל' שיינדעלע ליטוואַק,
וואונשען מיר, אז גליק און צופרידענהייט
זאָלען באַגלייטען זייער נייעם לעבענס-וועג.
עלטערן, משה מעכעראָווסקי עט פרוי,
שוועסטער און ברידער.

שיינדעל ליטוואק — שמשון מעכעראווסקי
פערלאבט
ראדאם דעם 20-טען פאַזשדזערניק 1928.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבע טאָכטער און
שוועסטער שיינדעלע מיט ה' שמשון מעכעראָווסקי
ווינשען מיר פיל גליק און איביגע צופרידנהייט.
מוטער, ברידער און שוועסטער
ליטוואַק.

בנימין! לבאך בבחירתי
הארוסין את נחירת לבך
מרת חנה
בוכות לבביות
צבי רנצגר

גליק און צופרידענהייט ווינש איך מיין חבר
בנימין הערשענשטרויז
צו דער פערלאבונג מיט פרל' חנה'קע גוטמאַן
יהודא לאנדוי

א הערצליכען גליקוואונש צו דער
פערלאבונג פון ה' שמשון
מעכאראָווסקי מיט פרל'
שיינדיל ליטוואַק
יהודא לאנדוי

צו דער פערלאָבונג פון ה' ל.
סטעפא אייזענבערג (קעלץ) מיט ה'
שלמה רעמבישעווסקי (קעלץ)
גראַטולירט און הערצליך
און ווינש זיי א גליקליכע צוקונפט.
דוד גליקסמאַן
ראדאם.

Z intencji zaręczyn kochanego brata
Benjamina Hirszenstrausa
— z panną —
Hanką Gutmanówną,
życzę im wiele szczęścia i wiecznego zadowolenia.
ANKA
HIRSZENSTRAUSÓWNA

Z intencji zaręczyn p.
Benjamina Hirszenstrausa
— z p. —
Hanką Gutmanówną
serdeczne życzenia składają
F. Szajnbaum
z Narzeczoną.

בברכת מז"ט הזה הנני מברך את
חברי מר בנימין הרשנשטרוז
לאירושיו עם בחירת לבו
חנה'קה גוטמן
ישעי' רעכטמאַן

בעקאַנטמאַכונג

דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט די געעהרטע קליענטעלע אין ראדאם און איהר אומגעגענד: צוליעב דעם שווערען קריזיס, וועלכען מיר לעבען איבער שוין העכער 4 יאהר, ווי אויך צוליעב די גרויסע שווערע לאַגען פון די שטייערן, די א נאָרמאַלע לאַגע פון וועקסיל-סיסטעם אין שבת דעם 20-טען סעפטעמבער אויף די אלגעמיינע פערזאַמלונג פון שניידער-מייסטער-פעראיין בעשלאָסען געוואָרען פאָלגענדעס:
א העכערונג פון 25% ווי אויך געלד אנשטאט וועקסלען פאר ארבייט.
מיט אכטונג די פערוואַלטונג

Gabinet Lekarsko-Dentystyczny przy ul. Skaryszewskiej 15 przeprowadził się na ul. Warszawską 9/11.
LEKARZ DENTYSTA
R. BANKIERÓWNA

פאַדערט איבעראַל
דעם בעוויסטען פאַדקאָווע-נעהגאַרן פון
לענינגראַד-טעקסטיל-טרוסט אין לענינגראַד
פריהער נעווסקי'ס נעהגאַרן
BRACIA HERMAN i S-ka ŁÓDŹ, Wolczańska 23
אָבטיילונגען: וואַרשאַ, ווילנא, ראָוונע, פינסק, וולאָצלאַוועק, לעמבערג, קראָקא, פּויזען.

איז א נישט קלאָרע לאַגע.

(צו די הײַנטיגע גמינע-פיהרונג.)

צי האָט ראדאָם בײַם הײַנטיגען טאָג א גמינע, אָדער נישט?

נישט קײן לײכטע זאַך איז צו געבען א קאָנקרעטען ענטפער אויף דער אויבענגעשטעלטער פראַגע. אַפילו ווען מען פרעגט די דאָזיקע נושא די זעלבינע פראַגע, שאָקלען זײ מיט די קעפּ און הויבען מיט די אַקסלען און ענטפערן אַב אויף דער פראַגע מיט אַ געגען-פראַגע: איך ווייס?

די גמינע האָט א ראַט און דער ראַט איז אַבסאָלוט נישט טהעטיג. עטליכע און צוואַנציג ראַט פרנסים און ווײניג פון זײ, כמעט נישט קײנער, האָט אַני' אהנונג וואָס אין גמינע טהוט זיך. ווען מ'רעדט מיט זײ, האָבען זײ אַ פערטיגען תירוץ: מען רופט אונז נישט. שלאָפט דער ראַט שוין באַלד אַ יאָהר צײַט און צוזאַמען מיט איהם דער ראש הקהל און ס'איז פשוט אַ מחיה. ס'איז שאַשפּיל א פערגניגען. מ'טהוט נישט די האַנד אַן קאַלטען וואַסער, און די שליפּוס בראַנגט מען אין „סעקעסעס" פאַלש פון אַלע זײַטען.

די גמינע האָט א פערוואַלטונג און קײנער הערט נישט און קײנער ווייסט נישט. וואָס דאָרט ווערט אַזעלכעס אויסגעטוהן. רעדט מען מיט דאָזיקע פון דער פערוואַלטונג, הויבען יענע אויך מיט די פּלײצעס און שטוינען אַלײן אײַך: פון וואַנען, פון וואָס? אַז מען רופט אונז נישט.

ספּ'האַן אַזעלכע פרנסים און דאָזיגע רעס וואָס, אַז איהר רעדט מיט זײ, שעמען זײ זיך גאַרנישט צו דערצעהלען, אַז שוין מאָנאַטען-לאַנג, אָדער גאַר האַלבע יאָהרען איז, ווי זײ האָבען שוין די שוועל פון דער גמינע נישט איבערגעטרעטען. און דאָך קלאַפּען די מאַשינען און דער סעקרעטאַריאַט, אונטער דער חניפה'דיגער שוישפּיל-„קונסט" פון „בעריהמטן" קהל שרײַבער, אַרבייט אויף דער גאַנצער פּאַרע.

אין דאָך גוט, וואויל און פײַן, ממש הפלא ופלא. אין אָבער די מעשה. וואָס נישט פאַר יעדען איז קלאָר און פערשטענדליך, צוליב וואָס אײגענטליך פאַר א צוועק מ'דאַרף אַזאַ גרויסען בעאַמטען-אַפּאַראַט און צו וואָס דער דאָזיגער מיניסטעריאַלער סעקרעטאַריאַט איז אַזוי נויטיג.

פון מאָנאַט ליפּיעץ, פ'הייסט א עשיכטע פון 4 מאָנאַטען צוריק, האָט די קאַדענץ פון דער הײַנטיגער גמינע זיך אָפיציעל געענדיגט. זייט דעמאָלט קאָן שוין, אַלזאָ, איהר טהעטיגקייט בעטראַכט ווערען אלס אַן אַרבייט פון „איבערשטונדען", פון איבער דער נאָרמע. א מין נאָד-פּראָגראַמאַטע צוגאָב-געשאַנק, וואָס הייסט אייגענטליך אַ שטיקעל טובה און אַ גאַנצער חסד מצד די, וואָס האָבען אַזוי שווער און ביטער געגעבען געאַרבייט און געהאָרעוועט גאַנצע פיער יאָהר פאַר צרכי הצבור און לטובת הכלל... אויף אַזוי פיל און אַזוי ווייט, אַז מיר האַלטען זיך פיט'ן גאַנצען האַרצען אָבגעזאָגט פון געניסען אַזאַ „אַסאָבליווע" חסד און געקאָנט בעשטעהן פון דאָזיגען „עול" צו בעפרײַען די געזאַלבטע כהנים גדולים פון מזבח.

ווי עס ווײַזט אויס אימפּאָנירט זיי די ה"ה וואָס שטעהען קוממיות אויף קהל'ס דאַך. די דאָזיגע נאָד-פּראָגראַמאַטע אַטראַקציע, וואָס אהרט זיי דען און וואָס שאַדט זיי דען? דער ראַט איז נעגאַנגען אין מושב זקנים און דיהרט זיך אויס, נאָך אַזאַ שווייספוּלע „פּראַצע", די ביינער. די פערוואַלטונג שלאָפט און געניצט, עפּיס עמיצער שטעהט אונטער א פערהענגעל און גיט אַרויס דעקרעטען בכתר און דער סעקרעטאַריאַט קלאַפּט אויף די מאַשינען. קײנעם פרעגט מען נישט, קײנעם דערצעהלט מען נישט, יענער פון אונטער'ן פערהענגעל זאָגט: יאַ סאַם סאַמאָזשניק. און עטליכע אַרענדאַרען, וואָס האָבען געדונגען די שטאָדט אלס זייער'ס אַ קרעטשמע, פּאַטאַקעווען צו און שרײַען: בראַוואָ. און שרײַבען אַלץ אונטער אויף אייטענזעניג... יעגנען בעמיהען זיך, צו צו אײַלען, אַז די וואַהלען צו דער נײַער גמינע זאָלען וואָס שנעלער פערקומען — זעגן דעם פאַלט צומאָלט קײנעם נישט אײַן. מען לאַכט זיך דערפון גאָר אויס. ס'ווייכע געזעס אויפ'ן מורח שמעקט וועהר און מ'וואָלט זיך קיין בעסערס נישט געווינשען, ווי צו בלײַבען זיצען אַזוי אויף שטענדיג אין אַזאַ ניע בע, ניע מע-צושטאַנד.

ס'גלוסט זיך זיי נישט אָבצוטרעטען פון די געקרוינטע שטוהלען. א שאַד צו פערלאָזען דאָס קנעלונג, איבער'ן חדר פון די צאן קדשים, וואָס ציטערן און פלאַטערן, אַז די מנהיגים זאָלען זיך, חלילה, ערגיץ נישט קײן עוולה טוהן... די שררה'שאַפט פון די נישט געפּאַקטע און נישט געמוזעלטע גדולים איז נישט בע'טעמ'ט מיט איין מאָל אראָבצונידערען פון זייער הויכען טורעם און פלוצלינג ווערען אײַנפאַכע חי וקימ'ס און ווידער אַרײַנפאַלען אין די הענד פון די וועהלער. מאַכט מען זיך נישט וויסען און מ'איז איבערגליקליך, וואָס אויך פון דרויסען שווײַגט מען און ס'בלײַבט ווידער בײַם אַלטען.

שפּיצירט א גרויסער טהייל פון די אומשולדיג-געוועהלטע מיט די פרנסים-דיפּלאָמען אין קעשענע. קומען צומאָלס נישט, חלילה, אין גמינע אַרײַן אַ שמעק טוהן וואָס מ'הערט דאָרט און וואָס מ'טהוט אויף א פּייל ווידער, נאָר א קלײנער, קומט א ביסעל בטל'ענען און די שרײַב-מאַשינע קלאַפּען. בעפעהלען פעלען ווי פון הימעל זרואַג, קײנער זעהט נישט, אין דער סעקרעטאַריאַט פּאַרעט זיך און רוישט ווי בײַם פעלקער-בונד, להבדיל. מ'שרײַבט אויס שטאַט-קוויטלעך. מ'שיקט נאָך געלד. מ'לויפט נאָך געלד. מ'שרײַבט וועקסלען, מ'לויפט אין גאַנץ זיך שאַפען געלד אויסצולייזן די וועקסלען. עטאַט, רעיענט, וועקסלען, פּענסיעס, פעטע זאַטע פאַר בײַזקונים'לעך. דאָס זענען די פיער פונדאַמענט-זײַלען אויף וואָס די הײַנטיגע גמינע שטעהט. אויף וואָס מען דאַרף אַזוי פיעל געלד און וואָס פאַר דעם געלד ווערט געשאַפען — ווייסט אײן גאָט.

ווי לאַנג אָבער קאָן אַזאַ נישט קלאָרע לאַגע געדולדעט ווערען. די קאַדענץ האָט זיך לאַנג שוין געענדיגט. קײן נײַע וואַהלען זענען נאָך ענדגילטיג נישט בעשטימט. וואו ושם און אויף וועלכער וועלט געפינען מיר זיך? ס'איז נישט קײן טאָג און ס'איז נישט קײן נאַכט. א מין בין השמשות אַהן פאַרב און אַהן גלאַנץ. עפּעס נישט אהער און נישט אהין. נישט מילכיגס און נישט פלײשיגס. ס'איז באמת נישט פערשטענדליך, פאַר וואָס דאָס מיניסטעריום פאַר בילדונג און רעליגיעזע ענינים פעראָרדענט נישט קײן נײַע וואַהלען. דורך וועלכע ס'זאָל א סוף געמאַכט ווערען צו אַזאַ נישט קלאָרע און מטושטש'דיגע לאַגע, ס'קאָן דאָך אַזוי אויף ווייטער נישט בלײַבען. דער ראַט האָט שוין פערגעסען, אַז ער האָט אַמאָל עגזיסטירט. די פערוואַלטונג טהוט אַזוי פיעל ווי גאָרנישט. אַזוי נאָך איז כמעט 90 פּראָצענט פון גמינע-אַפּאַראַט נישט טהעטיג. צו דעם קומט נאָך צו די אָפיציעלע פערענדיגונג פון דער קאַדענץ מיט עטליכע חדשים צוריק. בײַ אַזאַ אומנאָרמאַלען צושטאַנד שפּרינגט דאָך אַרויס די קלאָץ-קשיא: צי האָבען מיר א געוועהלטע קהלה, אָדער אויף אונז לאַסטעט די הערשאַפט פון עטליכע גמינע-מושלים וועלכע פיה'ט אַן מיט אונזער קהלה-לעבען און וועלכער טראָגט די פאַקטישע פעראַנטוואָרטליכקייט צי 34 פרנסים און דאָזיגע, אָדער עטליכע יחידים מיט א קהל-שרײַבער. אָדער אפשר נאָר דער לעצטער אַלײן?

ס'מוז דאָך סוף כל סוף די לאַגע קלאָר ווערען.

ב. צווייג.

דאָס בעסטע שפּייזפעטס
צום
בראָטען, פּרעגלען און באַקען
איז „פּאָטאָקאָל"

די בעסטע
פּלאַנצען-פּוטער
„פּאָטאָקאַנאַ"
דאָס בעסטע
שפּייז-אייל
„פּאָטאָק"
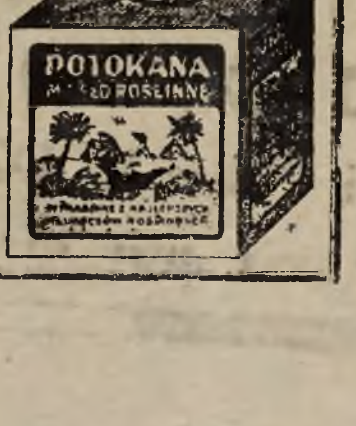

אַלץ אונטער דער שטרענגער השגחה
פון דעם בענדינער ראַבינאַט

די רעזולטאטען פון א יאהר פראדוקטיווער ארבייט אין דער ראדאמער האנדווערקער-באנק.

די ראדאמער האנדווערקער-באנק, וועלכע האט זיך ענטוויקעלט און גע־וואקסען אין משך פון יאהרען, האט פ. י. איבערגעלעבט א גרויסען קריזיס, וועלכער איז געווען א דירעקטער רע־זולטאט פון דער פאלשער קרעדיט-פא־ליטיק און דער שלעכטער ווירטשאפט־לעכער פיהרונג, וואס האט דאן גע־הערשט אין באנק. איצט, ווען דער קריזיס איז פאריבער, ווען די באנק איז פולקאם סאנירט און אויפגע־שטעלט געווארען אויף געזונטע יסודות איז כדאי, אז די היסטארישע זייט פון דעם קריזיס זאל פערצייכענט ווערן אין דער קאאפעראטיווער בעוועגונג בכלל און די ראדאמער בפרט.

אין מערץ 1927 יאהר איז פארגע־קומען די אלגעמיינע פערזאמלונג פון דער באנק, דורך וועלכער עס זענען אריין איינציגע נייע פערזאנען פון די אנפיהרענדע קערפערשאפטען פון דער באנק. אלס איינער פון די נייע מענטשען מוז איך ראשית כל, פעס־טשטעלען, אז די נייע מענטשען האבען קיין אהנונג נישט געהאט, אין וואס פאר א מצב די באנק האט זיך געפונען. דער אויסערליכער גלאנץ האט יעדען שטארק אימפאנירט און עס האט זיך געדאכט, אז אלץ איז על צד היותר טוב. אבער שוין פון די ערשטע זיצונ־גען איז קלאר געווארען, אז דא עקזיס־טירט א גרויסען פערזאנען-קאמף, אויסערגעוועהנליכע אינערליכע רייבונ־גען; דאס אלץ באשווערט שטארק און שטערט דער נארמאלער ארבייט פון דער באנק. דורך די קעמפענדע פערזא־נען, וועלכע האבען געמוזט זוכען שטי־צע אין די ברייטע מאסע, כדי צו שאפען פאר זיך צדדים, האט זיך גלייכ־צייטיג געשאפען א פאלשער פראטעק־ציאנס-סיסטעם, וועלכער האט סוף-כל־סוף געבראכט און געמוזט ברענגען דערצו, אז די מיטגלידער האבען אויפ־געהערט ערפילען זייערע התחייבותן און מייסטענסטייל פראלאנגירט זייערע צאהלונגען. אזוי ארום האט זיך געשא־פען א לאגע, ביי וועלכער דער, וואס האט אמאל באקומען א הלואה האט זי נישט געפונען פאר נויטיג אין טערמין צו בעצאהלען און פון דעם, במילא דער, וואס האט בעדארפט באקומען א הלואה, איז נאכגעגאנגען חדשים לאנג און האט זי נישט באקומען. דאס האט דערפיהרט דערצו, אז די אומצופרידע־נע מיטגלידער האבען שטענדיג בעקו־מען פערשידענע דערקלערונגען, מייס־טען נישט קיין ריכטיגע און דאס האט שטארק אונטערגעריסען דעם צוטרוי און אויטאריטעט פון די פערזאנען, וועלכע זענען געשטאנען ביים רודער. פון דער צווייטער זייט האט מען ענטוויקעלט א ריזיקאלישע טעטיגקייט מיט ווינקעלאצי־יעס, וועלכע זענען, כמעט קיין איין מאל צום טערמין נישט געצאהלט געווארען. דאס ביורא איז געווען פערווארפען מיט קארעספאנדענץ און פראטעסטען אויף דעם געביעט, באלעסטעט מיט א סך ארבעט, אין תוך גענומען, אבסאלוט נישט פראדוקטיווע. ביי דעם בעסטען ווילען האט א זא צושטאנד געמוזט פי־רען דערצו, אז עס זאלען פערהאלטען ווערען אינקאסירטע געלדער און עס האט זיך געשאפען א בילד פון אלגע־מיינעם כאאס. ס'האט זיך געפאדערט א שטרענגע דיסציפלינירטע ארבייט און אויך געזעלשאפטליך פאליטישער טאקט, כדי, ראשית כל, צו בעאיינפלוסען די קעמפפענדע פערזאנען און אריינפיהרען א רוהיגקייט אין דער ארבייט. ליידער האבען עס נישט באוויזען צו טהון די פערזאנען, וועלכע זענען דאן געשטאנען ביים רודער. פארקערט, די אפטע האנ־דלונג אויף א נישט געזעלשאפטליכען שטייגער אין א געזעלשאפטליכער אינ־סטיטוציע האט אפט ארויסגערופען נאך גרעסערע רייבונגען און האט געדינט אלס ברען-מאטעריאל, וועלכער האט זיך נאך שטארקער צופלאקערט און האט זיך ארויסגעריסען פון די ענגע לאקאלע ווענד אויף דער ברייטער גאס ארויס. די צענטראלע האט עס געהעריג אפגעשאצט און האט אפגעשטעלט דעם קרעדיט, אויסדריקענדיג דערמיט אומ־צוטרוי די אנפיהרענדע קערפערשאפטען. דא האבען שוין נישט געפעלט קיין פריינד פון האנדווערקער, וועלכע האבען פערשפרייט קלאנגען וועגען דעם אונ־טערגאנג פון דער באנק; די דורכשניט־ליכע מיטגלידער, וועלכע פארשטייען ווינציג חי אפשר שאצען די נויטווענדי־קייט פון אן אייגענעם קאאפעראטיוו, זענען ארונטערגעפאלען אונטער דער השפעה פון אט די קלאנגען און האבען אפגעשטעלט די צאהלונגען. סאטעניווייז האבען זיך א שיט געטהון פראטעסטען און צו דער מאראלישער צעפוילטקייט האט זיך נאך אזוי ארום געשאפען אויך א פינאנציעלער קריזיס. מאסענווייז זענען אפגעפאלען פקדונות. די אינ־קאסע האט זיך שטארק פערקלענערט, עס האט אנגעהויבען פראגרעסירען דער אומצוטרוי צו דער באנק, פון דאנען אויך דעפאזיטען און די אלגעמיינע לאגע איז געווארען קאטאסטראפאל. אט אין אזא לאגע האט זיך פאקטיש געפו־נען די באנק מיט א יאהר צוריק. די צענטראלע האט נישט איין מאל געדינט מיט אנווייזונגען. נאר ליידער איז עס נישט גענומען געווארען אין אכט, און אזוי ארום איז געקומען צום קאנפליקט. אבער פון דער צווייטער זייט האט עס ארויסגערופען ביי א גרופע חברים א גרעסערע אקטיוויטעט, זיי האבען זיך געווארפען צו דער ארבייט מיט התלהבות און אידעאליסטישע איבערגעגעבענקייט. אט פון דעם מאמענט הויבט זיך אן די נייע תקופה אינם לעבען פון דער באנק. א תקופה פון אויסבעסערונג, א תקופה פון אויפלעבונג, א תקופה פון ריינער קאאפעראטיווער ארבייט.

II.

לערך אין יולי 1927 יאהר ווערט צוגעצויגען צו דער אקטיווער ארבייט נאך דאן א מיטגליד פון ראט און איצט דער פאקטישער דירעקטאר ה' קאסאי. דער לעצטער בעקאנט זיך גיין מיט די אלע פאדערונגען און אנווייזונגען פון דער צענטראלע, ער ווערט איבערצייגט און דורכגעדרונגען מיט זייער ריכטיג־קייט און הויבט אן אן אקציע דורכצו־פיהרען זיי אין לעבען. מיט אן אויסער־געוועהנליכער עקשנות ווערט געפיהרט א קאמף געגען דעם פראטעקציאנס-סיס־טעם, א קאמף מיט די פלאנלאזע און פראטעסטען. — מיט איין ווארט א קאמף אויף אלע געביטען, כדי צו סא־נירען די באנק. די ארבייט ווערט גע־פיהרט פארווערטס און גלייכצייטיג ווערט צוגעגרייט א יעהרליכע אלגעמיינע פער־זאמלונג מיט וואהלען פון ראט און פערוואלטונג. די פערזאמלונג קומט פאר אין אקטאבער. עס ווערען אויסגעוועלט די אנפיהרענדע קערפערשאפטען און דעם ה' קאסאי ווערט איבערגעגעבען די פאקטישע אנפיהרונג פון באנק. ביי דער מיטהילף און מיטארבייט פון די נייע פערזאנען געלונגט צו שאפען א פאלקאמע הארמאניע צווישען די צו־פיהרענדע קערפערשאפטען, עס ווערען פערשווינדען די אינערליכע רייבונגען און עס ווערט אפגעשטעלט, ראשית כל, א רוהיגע און במילא א פראדוקטי־ווע ארבייט. עס ווערט אויסגעראטען כמעט מיט'ן ווארצל דאס פראטעקציאנס־סיסטעם, עס הערען אויף די פלאנ־לאזע און מיט די שטרענגסטע מיט־לען ווערען איינגעמאהנט די פעלטגע־נע חובות און פראטעסטירטע וועקסלען. עס איז כדאי דא צו בעמערקען, אז די צענטראלע אין דער פערזאן פון ה' מיכעלזאן האט ארויסגעוויזען א אוי־סערגעוועהנליכע פעראינטערעסירונג מיט דעם גאנג פון דער, אזוי צו זאגען, סא־נאציע ארבייט. די צענטראלע באנק האט צוגעשטעלט קרעדיט, דער פערבאנד ווי־דער האט סיסטעמאטיש געדינט מיט פערשידענע אנווייזונגען, וועלכע זענען שטענדיג אויסגעפיהרט געווארען פינקט־ליך און דער פעולה יוצא דערפון איז געווען, וואס שוין נאך די ערשטע 6 חדשים סאנאציע-ארבייט ווערט דער־האלטען א בריעף פון דער צענטראלע (פון 28—8/2), אין וועלכען עס ווערט אנערקענט אויפ'ן גרונד פון דער רעוויזיע, אז פון מאראלישען קריזיס איז די באנק שוין פולקאם ארויס און עס ווערען געגעבען אנווייזונגען אויף להבא ווי צו פיהרען די פינאנציעלע און ווירטשאפטליכע סאנאציע-ארבייט. עס געהען ארויף נאך עטליכע חדשים. צו דער צייט האט מען שוין בעוויזען איינצומאהנען דעם גרעסטען טייל פון די פעהלענדע חובות, וועלכע זע־נען פערוואנדעלט געווארען אין א לע־בעדיגען קאפיטאל, עס הערען אויף די פראלאנגאטען, די צאהלונגען הויבען אן איינצופליסען אין די געהעריגע טער־מינען און עס שאפט זיך שוין א מעג־ליכקייט צו פערגרעסערען די הלואות און דיסקאנטע. די שלעכטע לאגע ווערט אזוי ארום פאלקאם בעהערשט. די אר־בייט ווערט פארטגעזעצט נארמאל און דער צוטרוי פון דער בעפעלקערונג צו דער באנק פערגרעסערט זיך פון טאג צו טאג. מיט יעדען חודש פערגרעסערט זיך די אינקאסע און דערגרייכט איצט אזא סומע, ביי וועלכע די באנק איז נאך קיינמאל נישט געשטאנען. פון דעם אלעם ווערען די הכנסות פערגרעסערט און נאך פון יאנואר ד. י. הויבט אן

די באנק ארבייטען ניעט נאר ביי א גלייכגעוויכט. נאר מיט אנ'עזיף. מיר גערענקען אין פריידען צו דערצעהלען פון די אלטע צייטען פון צעדיקייט און מיר זעהען אלע דאס בילד פון אויפלעבונג. עס איז אריבער א יאר פון מסירת-נפש'דיגער שווערער ארבייט. אבער גלייכצייטיג א יאהר פון פראדוקטיווער ארבייט און אידעאליסטישער איבערגעגעבענקייט.

די רעזולטאטען זעהען מיר, מיר קענען זיי. מיר האבען עס אבער געהאלטען סיעף אין די הערצער, ביז מיר האבען באקומען אונזער בעפרידיגונג. דאס לעצטע איז באשטאנען אין דעם וואס איצט, נאך דער גרינדליכער רעוויזיע פון דעם אינספעקטאר ח' מיכעלזאהן, וועלכע ער האט אדורכגעפיהרט אין חודש יוני, האט ער מיט אנערקענונג געזאגט: „חברים" איהר האט אויפגעטוהן נפלאות! ממש פון טויט לעבעדיג". אונזער בעפרידיגונג איז נאר אין דעם, וואס מיר האבען די מעגליכקייט נאך א מאל צו פעצייכנען, אז דער פראדוקטיווער עלעמענט פון דעם יודישען פאלק—די האנדווערקער — איז מסוגל צו שאפען און מיט די אייגענע כחות אויפפיהרען וויינע א נבטיטוציעס מחיה לאור. אט דאס זענען די רעזולטאטען פון א יאהר פראדוקטיווער ארבייט! אין קורצען קאן מען זאגען: אויסגעהאלטען א קראנקען גוף און איינגעגעבען אין איהם א נייע נשמה. א עץ חיים של חיים ווי מיר זעהען איז עס

מעגליך נאר ביי הארמאנישער, ריינער און איבערגעגעבענער ארבייט און ביי פאליטיק פון ווירטשאפטליכער פ הרונג אויף געזונטע קאאפעראטיווע יסודות. לאמיר זשע ווייטער גיין אין דעם זעלבען וועג.

ק.

נאטיצען.

(אונטער'ן שלייער פון היגיעניע.)

לעצטענס האט מען גענומען אויף אונז משגיח זיין אויפ'ן געביעט פון היגיעניע. מילא חער קען, חלילה, זיין א כנגד אזא פרינציפ, וואס שטרעבט אבצוהיטען אונזער געזונט און אונזער לעבען. פערשטייט זיך. אז יעדער חעט מסכים זיין, אז דער פאר-בעדינג פאר'ן געזונר פון מענשליכען וועזען אין די היגיענע, די ריינקייט די זויבערקייט, כמעט יעדער פון אונז איז שוין אויסגעוואקסען אין זיין בעתאוסטזיין. אין אזא ענטוויקלונג'ס-שטופע, ער זאל בעטראכטען די שמוציגקייט, די אומריינקייט פאר א פערדערבונג'ס-מיטעל וואס איז עלול צו ברענגען אויף אונז פערשידענע קראנקהייטען און אנשטעקען אונזער געזונר מיט'ן סם פון כל ערליי געפערליכע באצילען.

היגיענישע פאקטען מיר היינט אויף אלס א הייליגער געזעץ. אין וועלכען אונזער פריוואטער, הויזליכער לעבען איז קודם כל טיעף פעראינטערעסירט.

ס'חאלט אלץ גוט געווען. חען אט דאס דאזיגע הייליגע געזעץ זאל נישט אויסגענוצט ווערען צו פערשטעלען דעו מיט יודענפיינדליכע שטימונגען און אנטיסעמיטישע טענדענצען

אט למשל האבען מיר אין ראדאם א גאנצע נייע פאחשעכנע שולע,. די דאזיגע שולען ווערען בעזוכט פון הונדערטער און אפשר טויזענטער יודישע קינדער. אויך דארט איז מען שטארק מדקדק אויף תורת היגעניע. די היגיעניע ווערט דארט אזוי חייט אדורכגעזעצט אז אין געוויסע פאלען איז וועניג קענטיג דער הומאניטארער זין פון היגיענישען ציעל, ווארפענדיג מעהר א חשד אז אינטער'ן שלייער פון היגיעניע וויל מען אויפלעבען דעם אנטעסימיטישען גייסט, וועלכער ראנגעלט זיך אין גסיסה און פערליערט כדר וואס א מאהל אלץ מעהר דעם אלטען אין דער אפענער לעבעדיגער חירקליכקייט.

און מאכען מאכט מען עס אזוי, אז ס'זאל אויסזעהן, אז מיט די יודישע קינדער פעראינטערעסירט מען זיך מעהר, בכדי זייער היגענישער צושטאנד זאל אויסגעבעסערט ווערען. חאטש אין דער שוין צופיעל פערזארגעריי, פיהלען מיר אינסטינקטיוו א שטיקעל בעליידיגונג, ווייל רעדמיט ווערט אקצענטירט, אז די יודישע קינדער און בכלל די יודישע ראסע, איז אויפ'ן געביעט פון היגיעניע נישט אזוי חי ס'ברויכט צוזיין. כאטש מיר פיהלען ארויס אזעלכע בעהאלטענע אנדייטונגען און סארקאסטישע רמזים, דאך האבען מיר קיין עצה נישט די דאזיגע נישט-ריכטיגע אינטערפרעטאציע אבצולייקענען. ווער קאן זיך דען אקעגענשטעלען אזא עלעמענטארער און לעבענסנויטחענדיגער לעזונג חי היגעניעז — ארדבה, אויב מ'טראכט אזוי פיל חעגען דער ריינקייט פון יודישע קינדער, איז דאך דער בעססער בעוויין, אז מ'זארגט טאקע חעגען אונזערע קינדער...

מילא געגען דער צו-גרויסער בדיקה און שטרענג-היגיענישע אונטערזיכונגען פון אונזערע יודישע קינדער אין פערגלייך מיט די נישט-יודישע, קאנען מיר גארנישט האבען. אבער א פערדרוס איז שוין זיכער, וואס אין א טייל פאלישעכנע שולען, וואו ס'לערנען א גרויסע צאהל יודישע קינדער, זאלען די נישט-יודישע קראוניטשקעס בעגלייטען דער היגעניע-לאזונג מיט אזעלכע עפיטעטען ווי „זשידאזסקע בידראסי". דאס איז דאכט זיך שוין זיכער נישט פון גרויס ליבשאפט און אהבה צו די יודישע קינדער און צו זייער געזונד. דער פאקט, וואס יודישע קינדער ווערען געשיקט צום דאקטאר צו אונטערזוכען זייער היגיענישען צושטאנד דוקא פרייטאג נאכמיטאג, וואו זיי ווערען אויפגעהאלטען ביז שפעט אין דער נאכט אריין אזש ביז שפעט נאך דער שבת-סעודה פון

הינטער די קוליסען פון'ם אמאליגען מאגנאטען לעבען אין ראדאם.

פון מלך אביון.

50.

(פארטזעצונג)

ס'זענען א וועק שווערע טעג. חמורנע טעג און פערצווייפעלטע טעג. זייט דעם חיוניס ביי סאליע איז ראכעלא ארומגעגאנגען אהן קאפ. ס'האט איהר נישט געלאזט רוהען. פון איהרע אויגען זענען אוועקגעגאנגען יענע בעקאנטע געשטאלטען, וועלכע זי האט געזעהען און פראפעסארס קאבינעט בעת פערלאזען דעם קליניק. עפעס א בליגדער פארגעפיהל האט איהם געגורטעוועט ביים הארץ-גריבעל, אז יענץ מיידעל אין איהר שוואנגער-צושטאנד, וועלכע זי האט בעמערקט אין א ווינקעל זיצענדיג ביים ווינער גריין-גראהען דאקטאר — אז יענע האט א געוויסען שייכות צום גרויסען אומגליק, פון מאדאם ב. און

פרוי ר.

ראכעלא האט נאך אויף קלאהר נישט געוויסט ווער יענע אייגענטליך איז. זי האט בלויז געוויסט, אז דאס מיידעל איז א ראדאמערין. אויך האט זי געוויסט, אז יענע האט אפיציעל נאך נישט געהייראטעט און דאס אליין האט זי ארויפגעפיהרט אויף פערשידענע פערדעכטיגע געדאנקען און געשאפען אין איהר פארשטעלונג פערשידענע בילדער. ראכעלא האט אראבגעליינט פון דעם מיידעל'ס טרויריגען און דערשראקען געזיכט, אז יענע איז פעראומגליקליכט געווארען פונקט ווי א הר קאלעזשאנקע סאלע. אין דעם איז זי זיכער געווען. זי האט זיך נישט געקענט שענקען פאר וואס זי האט דאס מיידעל נישט גוט אנגעקוקט, אפשר וואלט זי איהר דערקענט. דאס פערדריסט זייער ראכעלא, אבער זי פארענטפערט זיך באלד: וואס האט זי געקאנט כהוו יענץ מיידעל איז געזעסען אין א ווינקעל און אוועקגעדרעט דאס פנים אין א זייט, ווי נאר זי ראכעלא, איז אריינגעקומען אין דאקטאר'ס צימער. אויסער דעם האט זי דער אלטער פראפעסאר נישט געלאזט לאנג שטעהן אין בעפוילען, חיידזענדיג אויפ'ן זייגעריל, זי זאל שנעל פערלאזען דעם קליניק. וואס איז זי שולדיק אז זי האט נישט בעוויזען גענוי צו בעטראכטען יענץ אומבעקאנטע בעקאנט מיידעל.

ראכעלא האט אבער נישט רעזיגנירט און בעשלאסען פאר יעדען פרייז זיך צו בעקענען מיט יענעם מיידעל. דאס הארץ האט איהר געזאגט, אז ביי איהר חעט זי אלץ דערגעהן און דערוויסען זיך גענוי ווער ס'האט געקלאפט די טעלעגראמעס נאך די ראדאמער מונער. ראכעלא ברויך נישט מעהר, נאר צו דערשלאגען זיך אויף די שפורען פון יענער געהיימער האנד און דערנאך וועט זי שוין כמילא ארויסגעפונען א מיטעל ווי אזוי ארויסצוראטעווען די צוויי ראדאמער פרויען פון ווינער ארעסט-הויז.

איז ביי ראכעלא געשטאנען איצט די פראגע חי אזוי מען מאכט עס. אז זי זאל אנשליסען בעקאנטשאפט מיט יענעם מיידעל, ווי אזוי דערוויסט זי זיך איהר נאמען?

האט מען קודם כל אויסגענוצט אלע וועגען און שטעגען. ראכעלא מיט איהר פעטער ה' ב. און ה' ר. זענען ארומגעלאפען צו די גרעסטע חיענער ארוואקאטען, אבער קיינער האט זיך גישט געוואלט אונטערנעמען און אריינלאזען זיך אין אזא געפעהרליכען שפיעל און האבען צוטוהן מיט דבר פאליציי. זיי האבען געלעגט שטיינער אויפ'ן הארץ און אנגעזארפען א מורא, אז די

זייערע עלטערן, אַז אַזעלכע פאַקטען זענען אויך נישט מאהבת מרדכי. און דאָ רעדט מ'הר דער מאָטיוו פון בעליידיגען און שיקאַנירען די יודישע קינדער, ווי די גרויסע זאָרג וועגען זייער געזונט-צושטאַנד.

אגב אורחא לוינט זיך אָבצושטעלען איבער דער אונאָרדנונג, וואָס הערשט אויפ'ן דאָזיגען געביעט אין אלגעמיין. אויף אונטערצוזוכען דעם היגיענישען מצב פון אַלע קינדער פון די פאָלקס-שולען איז בעשטימט איין דאָקטאָר, איז מאַקע דאָרט ווי א „סבאָרני פונקט" פון הונדערטער קינדער, וועלכע שטעהען און וואַרטען אויף דעם אָנגעקומען שעה'ען לאַנג און אָפט צו האַלבע-טעג. צי קאָן דער שול-קאָמיטעט פון די פאָלקסשולען נישט פערגינען צו אַנגאַזשירען עטליכע דאָקטוירים און מאַקע בתוכם זאָלען צוגענומען ווערען אויך יודישע דאָקטוירים, פראָצענטועל צו די צאָהל פון די יודישע קינדער?

קריזיס און דיסציפּלינלאָזיגקייט אין יוד. ספּ.-קלוב בר-כוכבא.

געשטאַנען נידריג, ארויסגעאַרבייט זיך הויך, ערוואָרבען א נאָמען, געשטיגען אויפצוציהען אין א העכערער מדרגה, און פלוצלינג ווידער אַנגעהויבען פאַלען. דער אויפשטייג איז געגאַנגען לאַנגזאַם אין דער אַראָפּפאַל דערגלייכען. דער וועג באַרג אַראָפּ געהט אויף „פונקטען" און מאַקע דאָס שרעקט, ווייל א לאַנגע קרענק.... דאָס איבריגע פונ'ם שפּריכוואָרטעל ווילען מיר נישט אַרויסזאָגען, אויסהיטענדיג זיך פאַר א בייזע מינוס.

וועגען וואָס איז דאָס צו דייד געקומען—וועגען די לעצטע נישט פיינעלדיגע „נצחונות" פון יודישען ספּאָרט קלוב „בר-כוכבא". דער דאָזיגער יודישער ספּאָרט קלוב האָט זיך שוין געהאַט אויסגעאַרבייט א גוטע מאַרקע. געווען צייטען און מאַקע גאַרנישט לאַנג, ווען ער האָט געשלאָגען איין רעקאָרד גרעסער פאַר'ן צווייטען. זיינע מעטשען זענען אויסגעוואַקסען ביז א סענסאַציע אין געצויגען גרויסע „זבאָרען". מיט זיינע זיגרייכע ערפאָלגען האָט בר-כוכבא אויפגעוועקט ביי די ראַדאָמער יודישע בעפעלקערונג דאָס בעוואוסטזיין-געפיהל און א גרויסע פערשטענדניש פאַר דער ספּאָרט ענטוויקלונג צווישען דער יודישער יוגענד. טויזענטער יודען זענען געקומען בעזוכען די מעטשען פון בר-כוכבא און געשעפּט נחת ווי די קליינע, שוואַכע בני יעקב קעמפען שטאָלץ און מוטיג מיט זייערע פיל שטאַרקערע געגנער און זענען זיי מנצח.

געווען זיכער לויט דעם כסדר'דיגען וואוקס און ענטוויקלונג'ס-גאַנג, אַז ב"כ פערנעמט זיך אויף א הויכע פּאָזיציע צווישען די קלובען פון קלאַסע „א". מבינים אויף ספּאָרט האָבען פּראָגנאָזירט געזאָגט א צוקונפט אין די ליכטיגסטע פאַרבען—און דאָ פלוצלינג האָט זיך ווי אַלעס איבערגעדרעהט און ס'איז געוואָרען א ענדערונג נישט צו דערקענען. בר-כוכבא שפּילט ווייטער מעטשען, אָבער שוין נישט ווי ס'איז געווען. פון נצחונות הערט מען שוין נישט,—נישט געזיגען, דאָס בלויז וואָלט שוין נישט געשאַדט. איז אָבער ניט אַזוי און א רייהע פון די לעצטע מעטשען זענען אַדורכגעפאַלען מיט טערליטשע פאַר ב"כ. די דורכפאַלען זענען געווען אַזוי גרויס אַז זיי קאָנען אַמאָל בעדראָהען די מיט שווערע אויסגעאַרבייטע פּאָזיציע אין קלאַס „ב" דערצו פאַר נישט דערלאָזט ווערען. דערויף איז דאָ א אויפהערשאַפט א פערוואַלטונג און א לייטונג, וועלכע ברויך וועגען דעם ערנסט א טראַכט כהון.

עס דאַרף אומבעדינגט אויסגעפאָרשט ווערען די פאַקטישע סבות פונ'ם אריינגעטרעטענעם קריזיס. אפשר ליגען זיי אין דעם ספּאָרט-קלוב גופא. עפּעס הערט מען זיך קלאָגען אויף דער ווירטשאַפטליכער פיהרונג מצד דער לייטונג פון דעם קלוב, אַז די שפּילער זאָלען נישט זיין ווי געהעריג בעשיכט. אַז די געפּאַסטע ספּאָרטמאַנשאַפט קוועטשען זיי די פיס בשעת דעם שפּיעל. א טייל ווידער בעקלאָגען זיך וואָס זייערע ספּאָרט-מלבושים זענען נישט אין בעסטען אָרדנונג. אַלץ אַזעלכע חסרונות, וואָס ענטמוטיגען און שטערען אין א בעדייטענדע מאָס. א חוץ דעם ווערט אַנגעוויזען דאַרויף וואָס ס'ווערט ווייניג געזאָרגט בשעת דעצידירענדע מעטשען פאַר א ענטשפּרעכענדע צוזאַמענשטעלונג פון דער מאַנשאַפט און מען בענוצט זיך מיט רעזערוו שפּילער. מ'ווייזט אָן אויף נאָך אַנדערע קליינליכע ווירטשאַפטליכע דעפעקטען וואָס מיר געפונען נישט פאַר נויטיג אויסצורעכענען. אָבער דאָס אַלץ פערוואורזאַכט די לעצטע דורכפאַלען.

דערפאַר מאַקע וואָלט זייער געוואונשען געווען אַז די פערוואַלטונג פון ב"כ זאָל זיך בעמיהען קודם כל וועגען אויסבעסערען דער ווירטשאַפטליכער אָרדנונג און אויסער דעם מעהר זיך פערינטערעסירען מיט'ן צונויפשטעלען די מאַנשאַפטען פיל פרעהער פאַר זייער אַרויסטרעטען אויף מעטשען. א גוטע ערנסטע בעציהונג און א זאָרגפעלטיגע אָרדנונג קאָן פיל אויפטהון אין דערפיהרען דעם ספּאָרט קלוב בר כוכבא לכל הפחות צו זייער פריהערדיגע מדרגה און „אויב נישט העכער."

עמיצער.

Parowa Farbiarnia i Pralnia Chemiczna
JÓZEFA CYCHNERA
RADOM, SPACEROWA 21

נעמט אָן צו פאַרבען, צו וואַשען און צו פּיצען אויף א כעמישען אופן מענער און דאַמען-גאַרדעראָבעס ווי אויך גאַרניטורען, קאָסטיומען, פּאַלטענעס, קליידער, בלוזקעס ווי אויך אַלערליי פּוטערוואַרג דאָס אַלעס ווערט אויסגעפיהרט פּינקטליך, סאָליד און ביי צוגענגליכע פּרייזען.

געשיכטע שמעקט מיט א מיאוסע שפּיאָנאַזש-אַפערע. קיין שום אדוואָקאַט אפילו דער גרעסטער ספּעציאַליסט האָט זיך נישט געוואָלט אַנגאַזשירען אין אַזאַ פּראָצעס און אפילו נישט געוויסט אַן עצה צו געבען. די אדוואָקאַטען האָבען ערקלערט, אַז היינט איז מלחמה-צייט און יעדער שריט איז פערבונדען מיט סכנת נפשות. מ'קאָן יעדען, וואָס וועט זיך אריינמישען, חושד זיין, אַז ער האָט א חלק אין מלוכה-פערראַט און האָט א שייכות צו דער אקציע פון שפּיאָנאַזש. די אדוואָקאַטען האָבען געציטערט מיט זיי לאַנג איינצוטענה'ען און זיך בעמיהט וואָס שנעלער זיי אָרוס-צופּזר'ען.

איינגעבראָכען און צעשמעטערטע האָט ראָכעליאַ מיט די צוויי ראַדאָמער מענער זיך געשלעפּט איבער'ן גרויסען, טומלענדיגען וויען און ביי יעדען האָט זיך דער קאָפּ געדרעהט ווי א קאַרוזע-לע. זיי זענען געגאַנגען צום אויספאָרשונג'ס-ריכטער, געפאַלען איהם צו די פיס און מיט ביטערע טרעהרען געבעטען ביי איהם רחמים. ס'האָט גאַרנישט געהאָלפען. דער אויספאָרשונג'ס-ריכטער האָט ערקלערט, אַז ער קאָן זיי גאָרנישט העלפען; אַז ס'וועט זיין א פּראָצעס און קוים וועט זיך אַרויסווייזען, אַז די צוויי ראַדאָמער פרויען זענען ווירקליך אומשולדיג, וועט מען זיי אַרויסלאָזען אויף דער פריי. ביז'ן פּראָצעס מוזען זיי בלייבען אין אַרעסט און מעהר קיין „ווידזעניעס" איז שוין נישט ערלויבט. ווען ביידע מאַנסלייט מיט ראָכעליאַ האָבען נישט געוואָלט אָבטרעטען, אַנטוואָרטענדיג גאַנצע קיפּעס געלד, גאָלד און זילבער אלס קויציע, און אבי מ'זאָל ביז'ן פּראָצעס אַדורכלאָזען ביידע פרויען — איז דער ריכטער אויפגעשפּרונגען א אָנגעצינדענער פון כעס און געדונערט מיט זיין האַריטע, מיליטערישע שטים:— ס'וועט אייך גאָרנישט העלפען. דאָס געלד מיט'ן גאָלד קאָנפיסקיר איך. איהר האָט עס ערוואָרבען דורך אונלעגאַלע געשעפטען. איהר האָט אונזערע סאָלדאַטען געמאַכט אלס דעזערטירען. אונזערע העלדישע זיהן פערגיסען בלוט אויפ'ן פראָנט פאַר זייער פאָטערלאַנד און איהר לעבט אייך אין וואָהלטאָג. אין לוקסוס און איהר פער'סמ'ט די פּאַטריאָטישע געפיהלען פון אונזער בראַווער מיליטער. איהר האָט פון זיי געמאַכט העגדלער, שוויגרער, שמוגלערס. שפּיאָנען און דעזערטערען. ניין, אייערע פרויען וועלען ביז'ן פּראָצעס די ליכטיגע וועלט נישט זעהן פאַר די אויגען. יאָ, דאָס געלד און אייער גאָלד און זילבער נעם איך צו און רעקוויזיר עס. איהר זענט קאָמבינאַטאָרען, פעווערטער. אייערע פרויען און טעכטער דעמאָראַליזירען אונזערע בעסטע זיהן און מאַכען זיי אונטריי צו זייער לאַנד און היים. יאָ, דאָס טהוט איהר פאַר דעם רוסישען שטאַט, מיר ווייסען עס. איהר ווילט אונז פערדרעהען דעם קאָפּ, אַז מיר זאָלען פערשפּילען דעם קריעג. אָבער ס'וועט אייך נישט געלינגען. ס'איז נישט אמת, איהר ווייכט אייך, אלס די מענער פון אייערע פרויען, פון דער אַפערע מיט דער איטאַליענישער טוּפּע. איך וואָלט אייך אויך דאָ גלייך אַרעסטירט. צו אייער גליק האָב איך נישט אין מיין בעזיק קיין גענוגענדע בעווייזען אייך צו אַרעסטירען. איך בעפעהל אָבער זאָפאָרט צו פערלאָזען מיין צימער און זאָל איך מעהר אייערע גניבה'שע, חיטרע און, שיילאָק-פּנים'ער נישט זעה.—

הענד און פיס האָבען זיך געוואָרפען ביי די צוויי ראַדאָמער מאַנסלייט. ראָכעליאַ האָט זיך געוואָרפען מיט איהר גאַנצען געביין. זיי האָבען געזוכט א

וואס הערט זיך אין ראדאם.

געלעגט שוין דעם גרונד-שטיין פאר א גראנדיעזען בנין פאר דער ראדאמער באהן-דירעקציע אין כעלם.

דאס איבערפיהרען די ראדאמער באהן-דירעקציע קיין כעלם איז שוין א געשעהענער פאקט. אלע אנשטרענגונגען און השתדלנות פון צום באהן-מיניסטעריום פון פערשידענע היגע געזעלשאפטען וועגען דעם, אז די באהן דירעקציע זאל ווייטער פערבלייבען ווי ביז אהער אין ראדאם, מיט'ן מאטיוו, אז דאס איבערטראגען וועט זיך שלעכט אבשפיגלען אויף דער קאניוקטור פון דער ראדאמער האנדעלשאפט און אינדוסטריע, פערשאפענדיג א פערלוסט אין קאנזומענטען דורך דעם איינציעהען אוועקגעהן פון דער גרויסער צאהל דירעקציע-ביאמטען און אנגעשטעלטע — האבען קיין גינסטיגע רעזולטאטען נישט געבראכט.

היינטיגען מאנטאג איז מען אין כעלם שוין צוגעטרעטען אויפבויען א גראנדיעזען בנין פאר דער באהן-דירעקציע און א ביאמטען-קאלאניע. דאס לעגען דעם גרונדשטיין איז פארגעקומען ביי א גרויסע פייערליכקייט, בעת וואס ס'איז אנוועזענד געווען דער באהן מיניסטער אינזש. קיהן אין דער בעגלייטונג פון א גרעסערע צאהל העכערע רעגירונגס-פארשטעהער.

אין דער פייערליכקייט האט אויך אנטייל גענומען דער פרעזעס פון דער ראדאמער באהן-דירעקציע ה' אנדושעיעווסקי.

Kino,, ODEON" w Radomiu.

Od 29-go października 1928 r.

Anna Karenina

najnowsze arcydzieło sztuki kinematograficznej demonstrowane ostatnio z niebywałem powodzeniem w kino SPLENDID

osnuta na tle głośnej powieści

LWA TOŁSTOJA

W rolach głównych ulubieńcy świata Demoniczna

Greta Garbo

i amant nad amanty

John Gilbert

szlagier pierwszorzędnej jakości.

די פייערונג אין ראדאם לכבוד דער 10 יעהריגער אומאפהענגיגקייט פון פוילען.

אין שייכות דערמיט, וואס אין צווייטען מאנאט ווערט 10 יאהר, זינט פוילען האט ערוואָרבען איהר פאליטישער זעלבסטשטענדיגקייט, וועט אין גאנצען לאנד פארקומען אימפאזאנטע פייערליכקייטען. צו דעם צוועק האט זיך אין ראדאם אויך געשאפען א ספעציעלער קאמיטעט אונטער דער פארזיץ פון ה' רטאראכנא גולינסקי, וועלכער האט זיך געשטעלט די איפגאבע איינצוארדנען די היסטארישע פייערליכקייט אין אונזער שטאדט אין גרויסען פארנעם.

דער קאמיטעט האט זיך געגרינדעט אויף א זיצונג אין סיימיק היינטיגע וואך, וואו דער ה' סטאראסטא האט פארגעשטעלט א אויספיהרליכען פראיעקט, וואס ער האט זעלבסט אויסגעארבעט. אין צוזאמענהאנג מיט דער איינארדנונג דער יובילעאום-פייערליכקייט אין ראדאם.

אויף דער זיצונג, וועלכע האט געטראגען א ארגאניזאציאנעלען כאראקטער, זענען איינגעלאדען געווארען די אנגעזעהענסטע פארשטעהער פון אלע לאקאלע ארגאניזאציעס און אינסטיטוציעס. מצד דער יודישער בעפעלקערונג איז איינגעלאדען געווארען די ה"ה נאלדבלים, הר' קעסטענבערג, אדוו. אטלאס און מיליער.

יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג פון דער האנדווערקער-באנק.

אין לאקאל פון האנדווערקער-קלוב איז דעם 13 אקטאבער ה. י. פארגעקומען די יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג פון דער האנדווערקער-באנק אין ראדאם פאר'ן יאהר 1927. פרעזעס רובינשטיין עפענט די פערזאמלונג און מיט דעם הסכם פון אלע אנוועזענדע ווערט בעשטימט צו פיהרען די פערזאמלונג, וועלכע קומט פאר אונטער דער פארזיץ פון ה' גליקסמאן ביי דער מיטהילף פון די אסעסארען ה"ה קאטלאר און יוסף אקערמאן.

דיר. קאפאי גיט דאן אב א בעריכט פאר'ן יאהר 1927 און ווייזט-אן, דאס פערשידענע סיבות האבען מיטגעווירקט דאס די פערזאמלונג זאל פארקומען מיט א נעוויסער פערשפעטיגונג. אלס איינע פון די הויפט-סבות איז דאס, וואס עס איז גארנישט אזוי לייכט אבציגעבען א בעריכט וועגען דער טהעטיגקייט ווי בכלל וועגען מעשים, וועלכע זענען געטוהן געווארען על ידי אחרים. די ערשטע אנפיהרענדע קערפערשאפט האט זיך נישט געשטעלט פאר איהר אויפגאבע אויפצוווייזען נאר די שלעכטע ווירטשאפט, אדער די שלעכטע אנפיהרונג פאר'ן יאהר 1927, נאר גלייכצייטיג אויסצוארבייטען און אנצווייזען בעסערע פיהרונגס-מעטאדען און גרינדליך צו סאנירען די ווירטשאפט א. ז. וו. דאס אלעס זאגט דיר. קאפאי, קומט נישט אן אזוי לייכט אין ראדאם איז א פראגע פון צייט און מיה. יעצט, ווען ס'איז פולקאם געלונגען אוועקצושטעלען די באנק אויף איהר געהעריגער הויך האט מען גע-

---

טה'ר ארויס, אבער פאר די אויגען האט זיי געשווינדעלט און זיי האבען נישט געוויסט דורך וואנען מען ווערט דא פערשווינדען. איידער וואס און ווען האט זיי עמיצער — זיי האבען נישט געוואוסט ווער — נאר געפיהלט א שווערען האנט-דרוק קלאמערט ארום זיי ביים האלדז און ווארפט זיי ווי די הינד ארויס אין יענער זייט טה'ר.

אין דרויסען האבען זיי ערשט פרייער אבגעאטעמט און דערשפירט א זייער גליקליך געפיהל וואס זיי זענען ניצול געווארען פון ארעסט.

איז מען ווייטער אוועק וואנדערען איבער די פרעמדע, קאלטע ווינער גאסען. דא איז שוין דער דריטער טאג און אלץ שטעהט אויף א טוידטען פונקט. אלע טהירען זענען פערהעמערט. מ'לאזט אין ערגיץ נישט אריבער די שוועל. פון ראדאם פליהען טעגליכע מאהל אין טאג טעלעגראמעס. דאס פרעגען זיך אן די קינדער, די שוועסטער און ברידער, גוטע פריינד פון ה' ב. און ה'ר., וואס מען הערט און, צי זייערע פרויען זענען שוין ארויס פון תפיסה. מיט יעדען טאג ווערען די טעלעגראמעס אלץ מעהר און מעהר, אבער אלע בלייבען אהן א ענטפער.

מ'האט שוין באלד געהאט בעשלאסען אהיימצופאהרען מיט גארנישט. פלוצלינג איז ראכעלא איינגעפאלען א געדאנק צו לויפען אין קליניק אריין. און מיט פערשידענע פראדוקטען און עסענווארג איז איהר געלונגען אבצוקויפען די „שוועסטער" זי זאל איהר זאגען ווער דאס פרעמדע ראדאמער מיידעל, וואס איז געקומען אין קליניק געבארען א קינד, איז. און ווייל עס איז דאן געווען א גרויסער הונגער און די „שוועסטער" איז צו דער דאזיגער מתנה צוגעפאלען ווי א אויסגעהונגערטער וואלף און גלייך איהר דערצעהלט, אז דאס מיידעל הייסט ביילקע און ס'האט איהר פערפיהרט א עסטרייכישער פיינריך, פון וועמען זי האט מי'ס עטליכע טעג צוריק געבוירען אין קליניק א מיידעל.

ביילקע האט זיך באלד דערמאנט ווער דאס איז. זי האט ביילקע גוט געקאנט. זי איז געווארען אויסער זיך אבער זי האט פערביסען מיט די ליפען און פאר פיל געלד אויסגעבעטען ביי דער „שוועסטער" יענע זאל איהר ערלויבען צו מאכען א וויזיט ביי ביילקע, פון וועמען ראכעלא איז טאקע פיל, זעהר פיל געווארען.

(פארטזעצונג קומט.)

ריסען די אלגעמיינע פערזאמלונג בכדי פאר איהר פאר־צושטעלען א גאנצען און קלארען באריכט.

דיר. קאסאי, פערזיכערט דאס דער באריכט פאר'ן יאהר 1928 וועט פארקומען אהן א שום פערשפעטיגונג און ער רעפערירט ווייטער די סטאטיסטישע זייט פון באריכט. חייוט־אן די אומזאצען פון הלוואות, פקדונות, דיסקאנטא און אינקאסע. דער באריכט ווערט דורך די פערזאמעלטע בעשטעטיגט ווי אויך דער בודזשעט פאר'ן יאהר 1928. דאן בעקומט דאס ווארט דער פארשטעהער פון רעוויזיאנס-פערבאנד, אינספיקטאר ה' מיכעלזאהן, וועלכער שטעלט פעסט אויפ'ן גרונד פון די דורכגעפיהרטע רעוויזיעס, דאס די באנק איז פאלשטענדיג סאנירט הן פינאנציעל והן מאראליש. מיט איין ווארט אויף אלע געביטען אין אריינגעטרעטען א ראדיקאלע פערבעסערונג. אויב אין יאהר 1927 האט מען געארבייט ביי שווערע בעדינגונגען, איז ער מעהר ווי איבערצייגט, דאס מעהר וועט שוין אזעלכעס נישט פארקומען. דורך דעם, וואס די יעצטיגע אנפיהרערשאפט האט ליקווידירט פיל קלענערע חובות, פון וועלכע ס'האט זיך ווידער געשאפען א לעבעדיגער אומזאץ קאפיטאל—איז געלונגען דאס די מיטגלידער זאלען שוין בעקומען גרעסערע הלוואות, וועלכע ווערען ארויסגעגעבען רעגולער. נישט קוקענדיג אויף דעם, וואס אין לויפענדען יאהר האבען זיך אויף דער יודישער גאס פון ראדאם געעפענט עטליכע בענק, דאך וואקסען די אינקאסא-אפעראציעס און ווערען גרעסער מחודש לחודש.

אין נאמען פון פערבאנד דריקט אויס ה' מיכעלזאהן אנערקענונג און דאנקט די יעצטיגע פארשטעהערשאפט פאר דער איבערגעגעבענער און פראדוקטיווער ארבייט.

ביי די ווייטערדיגע דיסקוסיעס ווערט פעסטגעשטעלט די גרויס פון א פאי 50 זל. און ס'ווערען אדורכגעפיהרט וואהלען פון א ראט און פערוואלטונג. די רעזולטאטען פון די וואהלען זענען פאלגענדע: דער ראט און פערוו. פערבלייבען די זעלבע, וואס ביז יעצט, נאר מיט'ן קליינעם אונטערשיד, וואס אנשטאט די ארויסגעטרעטענע ראטס-מיטגלידער ווערען אויסגעוועהלט די ה"ה מ. פרידמאן, ד. בלאטמאן, י. גאלדשטיין, זינדעל ראזיצקי און א. גלאזמאן.

שוידערליכער אנפאל אויף דער רעסטאראציע פון י. ד. ווייסמאן (וואַרשאווסקא 12)

מיט מעסערס האבען די באנדיטען געשלאכטען דעם אייגענטימער און זיין זוהן— פאליציי יאגט די באנדיטען און כאפט צוויי פון זיי אין א קעלער.

א שוידערליכער באנדיטען-אנפאל איז פארגעקומען אין דער רעסטאראציע פון ה' ווייסמאן אויף דער ווארשאווער גאס נומער 12.

פאריגען שבת צונאכט ארום האלב אכט אווענד זענען אין דער דערמאנטער רעסטאראציע אריינגעקומען 4 אומבעקאנטע פערזאנען און, מאכענדיג דעם אנשטעל אלס שיכורים אנגעהויבען אנצופירען. אויסנוצענדיג דעם מאמענט ווען די איבריגע פון פריהער זיצענדיגע געסט זענען זיך פונאנדער־געגאנגען און אין דער רעסטאראציע איז נישט מעהר געבליבען ווי די צוויי מיידלעך, די טעכטער פון אייגענטימער און זיין זוהן, ווי אויך איין יודישער גאסט א געוויסער ב. — זענען זיי צו צום בופעט און דראהענדיג מיט מעסער'ס געפאדערט געלד און ביי איין מיידעל, וועלכע האט געטראגען אויף איהר האנד א בריליאנטעלן רינגעל, אז זי זאל דאס אוועקגעבען. אויסרופענדיג: — איהר וועט געהן אין בריליאנטען און מיר האבען גארנישט-איינער פון די 4 האט זיך תיכף מיט א מעסער אין האנד געווארפען אויפ'ן דאזיגען מיידעל. וועלענדיג פון איהר ארויסרייסען דאס רינגעל. דאס צווייטע מיידעל איז געלונגען ארויסצולויפען אין גאס מיט א גוואלד רופענדיג נאך פאליציישע הילף. דערווייל איז אינוועניג ענטשטאנען א גרויסער טומעל. די אנפאלער האבען קודם כל פארמאכט די טהיר. וואס נעהט ארויס אין גאס, צוריקענדיג די טישלעך כדי מ'זאל נישט קאנען די טהיר עפנען. ואכדעם איז אויסגעבראכען א מורא'דיגער געשלעג. דאס איבערגעבליבענע מיידעל מיט'ן רינגעל האט געפיהרט א פערביטערטען קאמף מיט איינעם פון די באנדיטען און גע־ראנגעלט זיך אויף טויט און לעבען נישט וועלענדיג אוועקגעבען דאס רינגעל. איהר ברודער האט געהאט איבער זיך צוויי אנפאלער, וועלכע האבען איהם מיט מעסער'ס געשטאכען אין דער זייט, מאכענדיג איהם טיפע וואונדען. דער בעפאלענער האט תחילת נישט געזיהלט די מעסער-שטיך, נישט קוקענדיג אויף דעם, וואס פון איהם האט זיך געגאסען בלוט. און געשטעלט א שטארקען ווידערשטאנד. נישט לאזענדיג אויספיהרען קיין רויב. אין צווישענצייט איז אנגעקומען זייער פאטער. דער אייגענטימער פון דער רעסטאראציע און, נישט ווייסענדיג, וואס דא קומט פאר. האט ער מיט גרויס שוועריגקייטען געעפענט די טהיר און ווי נאר ער איז אריבער די שוועל, גלייך בעקומען מיט א מעסער אין קאפ. ווען ער איז צוריק ארויס צו מאכען א געוואלד. איז אין דרויסען געשטאנען צוויי פון דער ראניגער חבירה און פערלאנגט איהם מערדערליכע קלעפ מיט גראבע שטעקענס איבער'ן גאנצען קערפער. פון וועלכע ער איז באלד געפאלען אויף דער ערד אין א בעוואוסטלאזען צושטאנד. בלייבענדיג ליגען אין א קאלוזשע בלוט.

אויף דער גרויסער מהומה און שרעקליכע געוואלדען פון די בעפאלענע, איז אנגעקומען דער פאליציי-פשאדאזניק פישטשיק, וועלכער האט איינטערגענומען א העלדישען געיעג נאך די אנטלאפענע באנדיטען, וועלכע זאבען אידם געדראהט מיט מעסער'ס. דער פשאדאזניק האט זיך נישט אפגעשראקען און זיי פערפאלגט א אשטיק וועג ביז ער האט צוויי פון זיי געכאפט אין א קעלער אויף קילינסקא 8. אויף זיין אלארם איז אנגעקומען צוהילף נאך פאליציי און די צוויי באנדיטען זענען אין קייטען געשלאסען אבגעפיהרט געווארען אין קאמיסאריאט.

אינטערעסאנט איז, וואס א „קאכאנקע" פון איינעם פון די געכאפטע באנדיטען נישט קענענדיג פערגינען, וואס איהר „חתן" איז געכאפט געווארען, און די איבריגע מערדער איז געלונגען צו פערשווינדען—האט זי אויס „איפערזיכט" אויסגעגעבען פאר דער פאליציי א דריטען שייגעץ אויך א אנטיילנעמער וועלכער איז תיכף ארעסטירט געווארען. בעת דעם פערהער ביים אויספארשונגס-ריכטער האט זיך ארויסגעוויזען, אז די אנפאלער זענען ערשט נישט לאנג ארויס פון קרימינאל, וואו זיי זענען אבגעזעסען א לענגערע צייט פאר פערברעכונג. פון אויספארשונגס ריכטער זענען זיי גלייך אבגעפיהרט געווארען אין קרימינאל צום צווייטען מאהל.

דער אייגענטימער פון די רעסטאראציע י. ד. ווייכמאן מיט זיין זוהן מרדכי ליגען צובעט אין א ערנסטען צושטאנד די דאקטוירים קענען נאך נישט פעסטשטעלען אויף ווי טיעף די ווינדען זענען. דאס מיידעל, וועלכע האט זיך פערטיי־

MAGISTRAT m. RADOMIA,

Wydział Skarbowy, podaje do publicznej wiadomości, że w dniu 26 i 29 października 1928 r. między godz. 9-tą rano, a 3-cią po południu odbędą się na Placu Jagiellońskim przymusowe licytacje ruchomości u niżej wymienionych osób, na pokrycie zaległych podatków i innych należności:

26-go października 1928 r.

Zajde Mendel—Wałowa 31, na: szafę dębową, otomanę, fotel gięty, stół i magiel.

29-go października 1928 r.

Małż. Margulis—Słowackiego 45, na: 8 krzeseł wiedeńskich, 2 szafy, stół dębowy, stolik mały, 6 foteli giętych, etażerkę i szmelc żelazny.

Frajdas Rywka—Słowackiego 20, na: 2 szafy dębowe, bieliźniarkę debową, zegar ścienny, kanapę, kasetkę, stolik dębowy, 4 fotele gięte, stół dębowy, 6 krzeseł, otomanę krytą ceratą, maszynę do szycia i samowar.

Herszenhorn M.—Słowackiego 5 na: zegar szafkowy, szafę z lustrem, otomanę pluszową, stół i 6 krzeseł.

MAGISTRAT m. RADOMIA
Wydział Skarbowy.

דיגט מיט אלע כחות נישט לאזענדיג אראבצורייסען דאס רינגעל פון די פינגער — האט בעקומען ליכטע מעסער־וואונדען אויף די הענד.

דער יודישער גאסט ב. וועלכער האט צוגעזעהן די דאזיגע שרעקליכע סצענעס, האט טראץ ד ם, וואס די בעפאלענע האבען איהם געבעטען ער זאל נעהן נאך פאליציי, האט אויס מורא פאר די נקמה־דראהונגען פון די באנדיטען, זיך ארויסגעשארט פון דער רעסטאראציע און אוועק זיין וועג'ס, ווי קיינמאהל גארנישט.

דער מערדערליכער באנדיטען־אנפאל האט אויף דער געליטענער פאמיליע געמאכט אזא שוועהרען איינדרוק, אז זיי לעבען אין כסדר'דיגע שרעק און ציטערען־אויף פון דער מינדעסטער קלייניגקייט.

דער דרייסטער אנפאל תחילת הלילה אין סאמען מיטען שטאדט האט געמאכט אן ערשיטערענדען רושם.

Dr. med. W. CUNG
LUBELSKA Nr. 39.
POWRÓCIŁ
מעדעציו־ד"ר וו. צונג
ראדאם לובלינער 39.
צוריקגעקומען

די כשר'ע און הייל־בארע פוטער פון דער בעוויסטער פירמע AMADA.

די פלאנצען־פוטער פון דער איבעראל בעוויסטע פירמע **AMADA** האט זיך קונה שם געווען מיט איהר גוטסקייט. פיינקייט און געשמאקהאפטיגקייט. דאקטוירים, וואס האבען אינטערזוכט די כימישע צוזאמענשטעלונג פון דער פוטער, האבען פעסטגעשטעלט, אז די פלאנצען־פוטער פון דער זעלבער פירמע קאן בעטראכט ווערען אלס הייל־מיטעל פאר'ן געזונד, אזוי געקריכטאליזירט. אייער און צוקער־סובסטעל איז דער אינהאלט פון דער אויסארבייטונג. די פלאנצען־פוטער, נישט נאר, וואס זי קאן דרייסט פערטרעטען די אריגינעלע און עכטע פוטער, נאר זי איז אין פיל פאלען נאך בעסער, ריינער און געזונטער.

די אויסארבייטונגען ווי: שרון, ממאדאר און אגוז, וואס די זעלבע פירמע פראדוצירט איז כשר למהדרין מן המהדרין. זיי זענען פערזעהן מיט כשרות־בעשטעטיגונגען פון אבער־ראבינאט אין ווארשא און דאנציג.

די פירמע **AMADA** האט געעפענט איהר פיליע אויף דער קעלצער וואיעוואודזטווא אין ראדאם, דלוגא 5 און אלס דעם גענעראל־פערטרעטער בעשטימט דעם ה' י. זילבער.

צוליב מאנגעל אין ארט

זענען נישט אריין אין היינטיגען נומער פאלגענדע בעריכטען און קאמוניקאטען: דער בעריכט פון בירגער־קאמיטעט, דער קאמוניקאט פון „מזרחי" און „צעירי מזרחי" און דער בריעף פון ה' וו. פייגענבוים. דאס אלעס וועט געהן אין קומענדיגען נומער.

רעד.

א ענטפער דער דירעקציע פון גימנאזיום „פשיאטשול וויעדזי"

לעזענדיג אין „ראדאמער לעבען" (נום. 229) דעם בריעף פון דער דירעקציע פון גימ. „פשיאטשול וויעדזי", וויל איך דא געבען א קלארען ענטפער. כדי די עפענטליכקייט זאל קאנען זיך גענוי אריענטירען און האבען א פולשטענדיגען בעגריף וועגען דער „גערעכטער" האנדלונג פון גימנאזיום לגבי מיין פערזאהן.

קודם כל וויל איך פעסטשטעלען, אז דאס פעררופען זיך אויפ'ן אבזאגענטפער פון קוראטאריום מיר צו פערלענגערן דעם טערמין צו אינטערריכטען ביז ענדע שול־יאהר 1928|29 איז א פועל יוצא פון דער בכיונ'דיגער און טענדענציעזער שלעכטער מיינונג, וואס דער דירעקטאר פון גימנ. ה' רוסאק, האט אויף מיר אנגעשריבען אין קוראטאריום. לויט די קוואליפיקאציעס וואס איך בעזיץ האט מיר געדיענט די פולסטע רעכט אזוי ווי אנדערע גימנאזיע־לעהרער. וועלכע האבען נישט געהאט קיין דיפלאמען ביז ענדע שול־יאהר 1927 28 — צו בעטען ביים קוראטאריום וועגען פערלענגערען דעם טערמין פון מיין ווייטערדיגען לערנען ביז סוף שול־יאהר. איך האב אזא ביטע זיינער צייט צוגלייך מיט די איבריגע גימנאזיע־לעהרער, וועלכע האבען נישט געהאט קיין דיפלאמען, דערלאנגט אין קוראטאריום. אלע לעהרער'ס האבען בעקומען א פערלענגערונג, און איך דאגעגען האב בעקומען אן אבזאג. דער אבזאג איז ענטשטאנען אויפ'ן גרונד פון ביי־ווילינגקייט און טענדענציעזער האנדלונג פון דיר. ה' רוסאק, וועלכער האט צוגעגעבען זיין שלעכטע מיינונג וועגען מיר פאר'ן קוראטאריום אהן דער התנגדות פון ה' יחיאל סרעבקעל, וועלבער בילדעט צוזאמען מיט ה' רוסאק די קאמיסיע פאר אנגאזשירען און אבזאגען לעהרערס.

ה' רוסאק וויל בעדעכטיגען דאס דערוייטערען מיך פון גימנאזיום אויפ'ן יסוד פונ'ם אבזאג־ענטפער פון קוראטאריום. אבער וואס איז געווען די סבה וואס דאס קוראטאריום האט אזוי אנגעשריבען? — די סבה. ה' רוסאק, דאס איז אייער „בעריהמטע אפיניע" וואס איהר האט געגעבען וועגען מיר אין קוראטאריום.

יעצט שטעלט זיך די פראגע, צי דער אויסדרוק, אין דעם פאל, פון ווארט מסירה, איז א צוגעפאסטער, אדער אפשר א צו שוואכע אילוסטראציע אויף צו בעצייכנען אזא אונדערהערטע האנדלונג? — דאס זאל משפט'ן די עפענטליכקייט. ווייטער וועגען דעם וואס דיר. ה' רוסאק בעצייכענט דעם ווידיגען און גערעכטיגען ארויסטריט פון מיינע דאנקבארע און מיטפיהלענדע עלטערע שילער פאר ברוטאל, פרעג איך ווידער, וואס הייסט ברוטאל? — צי דאס וועלען צוברעכען די עקזיסטענץ פון א גאנצער פאמיליע אויף א נישט עהרליכען וועג. אדער ברוטאל הייסט ווען מענשען נעמען זיך אן פאר'ן אמת און פראטעסטירען געגען א שרייענדער עולה? וואס שייך די בעשולדיגונגען פו ה' כהן, ערקלער איך, אז ביים אנפאנג פון אנקומען פון דיר. ה' רוסאק האט ה' כהן וויזיטירט די גימנאזיום און דאן וועגען מיר ארויסגעטראגען א גוטע מיינונג, און אויב ה' כהן האט זיין מיינונג געטוישט, איז עס ווידער א רעזולטאט פון ווערען בעאיינפלוסט מצד דעם דיר. ה' רוסאק. ווייטער וואס אנבעלאנגט דער מיינונג פון ה' רוסאק וועגען מיר, דערויף קאן איך ענטפערן: קשוט עצמך ואחר כך קשוט אחרים... איבריגענס איז וועגען דעם ציפיעל דא צו רעדען און האפענטליך וועט מען נאך דערפון רעדען און אלץ וועט ארויס פאר דער עפענטליכקייט.

ל. מילמאז.

108—04.

Lek.-Dent. S. GRAJEWSKA
Leczenie i usuwanie zębów bez bólu.
ZĘBY sztuczne wszelkich systemów w złocie, platynie i kauczuku wykonane przez technika dentystycznego.
E. WAKSZLAK
RADOM, Rwańska 23.

Uwaga Kupcy!!!
Z dniem 25 b. m. uruchomione zostaje
BIURO PROŚB p. f. „Porada"
ul. Lubelska 18 II-gie piętro front
(Nad Związkiem Kupców)
prowadzone przez wytrawne siły fachowe.
Biuro uskutecznia podania do wszystkich urzędów państwowych i komunalnych oraz sądów.
Przepisywanie na maszynie i korespondencja handlowa.

קעלצער אָבטיילונג.

צו דער אויפמערקזאַמקייט פון אונזערע יודישע ראַטמענער.

דער היגער מאַגיסטראַט האָט לויט'ן מוסטער פון אנדערע גרויסע שטעדט איינגעפיהרט נאַכט־דיזשורען פון דאָקטוירים. אזוי, אַז יעדע נאַכט זאָל דיזשורירען א צווייטער דאָקטאָר, וועלכער זאָל געבען צו יעדער צייט מעדיצינישע הילף.

דאָס אלעס איז אָבער בלויז אויפ'ן פּאַפּיער. אין דער פּראַקטיק האָט זיך אויסגעוויזען, אַז די היגע דאָקטוירים רעכענען זיך אַבסאָלוט נישט מיט דער פערטיילונג פון די נאַכט־דיזשורען דורכ'ן מאַגיסטראַט. גאַנץ אָפט טרעפט זיך, אַז מען קלאַפּט אָן ביים דאָקטאָר, וועלכער האָט געדאַרפט די נאַכט דיזשורירען און מען ווערט געזאָגט, דאָס ער איז שוין עטליכע טעג פערדרייוס. אין א אַנדערען פאַל הייסט דער דאָקטאָר דעם משרת ערקלערען, דאָס דער „פאַן דאָקטאָר" איז אַוועק צו א קראַנקען. אין דער רעזולטאַט איז אָפט א טרויריגער: ביז דער דאָקטאָר בעוויליגט נאָך לאַנגע אונטערהאַנדלונגען צו געהן צום קראַנקען גלונגט איהם נאָר צו קאָנסטאַטירען דעם... טוירט.

לויט ווי עס האָט אונז ערקלערט איינער פון די היגע דאָקטוירים, איז דאָס בעשטימען פון מאַגיסטראַט די נאַכט־דיזשורען פאָרגעקומען אָהן א פערשטענדיגונג מיט די דאָקטוירים און צוליב דעם איז די פראַגע נישט רעגולירט.

מיר ווילען נישט יעצט אויפקלערען די דאָקטוירים דאָס זייער מאָראַלישער חוב איז אין אזא פאַל נישט צו רעכנען זיך מיט פערפלכטונגען און אָבמאַכען, ווייל דעמאָלסט ווען ס'האַנדעלט זיך אין א מענשליך לעבען איז עס פּשוט א פערברעכען מצד דעם, וואָס זאָגט זיך אָב צו געבען הילף. דאָס אין א פראַגע פאַר זיך. אויב אָבער דער מאַגיסטראַט האָט אויף זיך גענומען די אויפגאַבע צו רעגולירען די פערטיילונג פון מעדיצינישע הילף ביי נאַכט, האָט ער געדאַרפט די פראַגע לעזען אויף אזא א פן דאָס דער דאָקטאָר, וואָס ער פילט נישט זיין פליכט זאָל שטרענג בעשטראָפט ווערען.

אלענפאַלס וואָלט מען געדאַרפט די זאַך אויפקלערען און מיר ווענדען זיך דעריבער צו אונזערע ראַטמענער אריינצוטראָגען וועגען דעם ענין אַן אינטערפּעלאַציע אויף די זיצונג פון שטאָדט־ראַט.

צבי.

א יודישער קאָנצערט פון וועלט־בעריהמטען זשאַק קאַרנעלי אין קעלץ.

היינטיגען שבת־צו־נאַכט, דעם 27 ד. ח. קומט פאָר אין פּוילישען טעאַטער אין קעלץ א קאָנצערט פון בעריהמטען יודישען טענאָר און אָפּערן־זינגער, ה' זשאַק קאַרנעלי.

קאַרנעלי קומט איצט קיין פּוילען נאָך א זיגרייכען טורנע איבער גאַנץ אייראָפּאַ, וואו זיינע אויפטריטען האָבען ארויסגערופען א אונבעשרייבליכע בעגייסטערונג. קאַרנעלי האָט א הערליכען, האַרציגען טענאָר; ער בעגייסטערט דאָס פּובליקום און ברענגט די שטימונג ביז צום העכסטען עקסטאַז. די רעצענזיעס פון די אייראָפּעאישע פּרעסע רעדען וועגען קאַרנעלי מיט די גרעסטע ענטציקונג, פערגלייכענדיג איהם מיט דעם וועלטבעריהמטען יאַן קיעפּורא. אימעטום, וואו קאַרנעלי איז אויפגעטרעטען איז ער אונצעהליגע מאָל אויפגעפאָדערט געוואָרען זיינע קאָנצערטען איבערצוחזר'ן.

דער פאָרשטעהענדער אויספּריט פון ה' קאַרנעלי אין קעלץ וועט דעריבער זיין א גרויסע סענסאַציע פאַר די היגע בעפעלקערונג, וועלכע וועט האָבען די געלעגענהייט צו הערען געזאַנג פון הויכען אַרטיסטישען ווערטה.

ה' קאַרנעלי וועט דאָ אויספיהרען א זעהר רייכען פּראָגראַם, וועלכער ענטהאַלט אויך פיעל יודישע פאָלקס־לידער, וואָס זענען אין קעלץ נאָך גאָר נישט בעקאַנט.

א טהייל פון די הכנסה האָט ה' קאַרנעלי בעשטימט לטובת די זעלבסט־הילף פון די שילער ביי די היגע יודישע גימנאַזיע.

יודישע אַפּליקאַנטען אויסגעשלאָסען פון אַפּליקאַנטען־קלאַס.

דעם 13־טען ה. ח. איז פאָרגעקומען א אויסערגעוועהנליכע אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון אַפּליקאַנטען־קאַסע ביים קרייז געריכט אין קעלץ. צווישען די פערש־דינע בעשלוסען איז אָנגענומען געוואָרען, אַז די קאַסע זאָל זיך אָנשליסען צו דעם קרייז פון די געריכט'ס־אַפּליקאַנטען פון לובלין. דערביי איז אָנגענומען געוואָרען, אַז די יודישע אַפּליקאַנטען, וועלכע זענען ביז היינט געווען מיטגלידער אין קעלצער אַפּליקאַנטען־קאַסע, זאָלען פון דער פעראייניגונג דערחייטערט ווערען.

די „יודענפריינדליכע" „פּלאַגיאַ ראַדאָמסקע־קעלעצקע" האָט גרויס שמחה פון ראַזיגען בעשלוס און בעגריסט די דאָזיגע האַנדלונג מיט צופרידענהייט.

וועלכע מיליטער־פליכטיגע ווערען גערופען אויף די קאָנטראָל־פערזאַמלונגען.

די נישט אינגאַנצען פערשטענדליכע רעדאַקציע פון דער נאָר וואָס פערעפענטליכער פעראָרדנונג וועגען די קאָנטראָל־פערזאַמלונגען בעוועגט אונז דעם ענין אויספיהרליכער אויפצוקלערן.

קודם כל דאַרף בעמערקט ווערען, אַז אויף די איצטיגע קאָנטראָל־פערזאַמלונגען, וועלכע נעהמען ארום די מיליטער־פליכטיגע, אָנהייבענדיג פון יאָהרגאַנג 1887 און ענדיגענדיג מיט'ן יאָהרגאַנג 1903 אייגשליסליך, ווערען איבערהויפּט נישט גערופען די יאָהרגענג 1889 און 1902.

דעסגלייכען אונטערליגען אויך נישט די איצטיגע קאָנטראָל־פערזאַמלונגען די יעניגע מיליטער־פליכטיגע, אָהן אונטערשיעד פון יאָהרגאַנג און קאַטעגאָריע, וועלכע זענען אין לויפענדען יאָהר ערשט בעפרייט געוואָרען פון אַקטיווען דינסט אָדער דורכגעמאַכט די מיליטערישע איבונגען.

בכלל ווערען די מיליטער־פליכטיגע פון די ארויסגענומענע יאָהרגענג לויט דער ציטירטער פעראָרדנונג איינגעטיילט אויף פאָלגענדע דריי גרופּעס:

פון דער ערשטער גרופּע צו וועלכע בעלאַנגען די יאָהרגענג 1888, 1900 און 1903, ווערען גערופען אויף די קאָנטראָל־פערזאַמלונגען אלע אנערקענטע פאַר פעהיג צו מיליטער־דינסט אָהן אונטערשיעד פון קאַטעגאָריע.

פון דער צווייטער גרופּע אונטערליגען די איצטיגע קאָנטראָל־פערזאַמלונגען בלויז רעזערוויסטען (קאַט. A) פון די יאָהרגענג 1890, 1891, 1894, 1895, 1896, 1897, 1898 און 1899, וועלכע זענען געווען פערפּליכטעט דורכצומאַכען אין די פריגע יאָהרען די מיליטער־איבונגען און האָבען זיי צוליב וואָס פאַר ס'זאָל נישט זיין סבה ביז איצט נישט דורכגעמאַכט.

די דריטע גרופּע מיליטער־פליכטיגע, וועלכע מוזען זיך צו די איצטיגע קאָנטראָל־פערזאַמלונגען אויך שטעלען, נעמט ארום די יאָהרגענג 1887, 1890, 1891, 1892, 1893, 1894, 1895, 1896, 1897, 1898, 1899 און 1901. פון דער לעצטער גרופּע ווערען גערופען די מיליטער־פליכטיגע פערזאָנען נאָר פון די קאַטעגאָריעס C און A, וועלכע האָבען זיך צו די קאָנטראָל־פערזאַמלונגען אין די יאָהרען 1925, 1926 און 1927 נישט געשטעלט.

פון דער דערמאָנטער קלאַסיפיקאַציע איז צו דרינגען, אַז די מיליטער־פליכטיגע פון די אויסגערעכענטע אין די לעצטע 2 גרופּעס יאָהרגענג, וועלכע האָבען ביז איצט דורכגעמאַכט די מיליטערישע איבונגען, אָדער זענען געווען אויף די קאָנטראָל־פערזאַמלונגען אין די יאָהרען 1925, 1926 אָדער 1927 זענען שוין צו די איצטיגע מיליטער־פערזאַמלונגען זיך נישט מחויב צושטעלען.

י. אינפעלד

נייע פעראָרדנונג וועגען אויסבאַקען ברויט.

דעם 10 אָקטאָבער איז ערשינען א נייע פעראָרדנונג וועגען אויסבאַקען קאָרן און ווייצען־מעהל. ווייצען־מעהל וועט מען מעגען אויסמאַהלען נישט העכער פון 65 פּראָצענטיגען; קאָרן נישט העכער פון 70 פּראָצענטיגען. מעהל פון בעסערער קוואַליטעט איז ערלויבט אויסצובאַקען אין אינדוסטריע־אונטערנעהמונגען אויף צו פערקויפען. כדי צו קענען נאָכקאָנטראָלירען אין די אויפזיכט מאַכט בערעכטיגט נאָכצוזעהן ביכער, האַנדעלס דאָקומענטען א. א. וו. און מעגען אריינקומען אין האַנדעלס־ אינדוסטריע־לאָקאַלען א. אנד. די פעראָרדנונגען וועגען קאָרן־מעהל זענען אריין אין קראַפט פון נעכטען אָן; וועגען ווייץ—דעם 12 נאָוועמבער.

• • •

(ע) די טעג איז ערשינען א פעראָרדנונג פון אינערן־מיניסטעריום לויט וועלכער די אדמיניסטראַטיווע מאַכט איז בערעכטיגט פעסטצושטעלן פּרייזען אויף מעהל, געבעקס, פלייש, שמאַלץ, נאָך אויסהערען די מיינונג פון א קאָמיטע, וועלכע בעשטעהט פון פערטרעטער פון די קאָנסומענטען פּראָדוצענטען און כוחרים.

די קאָמיטעס וועלען ארויסגעבען זייער מיינונג וועגען קוואַליטעט פון די לעבענסמיטעל־אַרטיקלען. וועלען קאָנטראָלירען די פּרייזען־קאַלקולאַציע וואָס שטעלען צו די פּראָדוצענטען און וועלען ארויסגעבען זייערע מיינונגען אויף דער אויפפאָדערונג פון דער אַדמיניסטראַציע, געריכטליכע און אנד. אינסטאַנציעס.

די פעראָרדנונג טרעט אריין אין קראַפט סוף אָקטאָבער.

Kuzynce Loli
z okazji zaręczyn z p.
Romanem Zylberszpicem
serdeczne życzenia składa
Hirsz.

מזל-טוב
אונזער שוועסטער און שוועגערין
סטעפא
צו איהר פערלאָבונג מיט ה'
שלמה רעמביעשעווסקי
ווינשען
מ. גליקסמאַן און כלה
קעלץ-ראדאָם.

צו דער פערלאָבונג
פון אונזער שוועסטער און שוועגערין
סטעפא
מיט ה' שלמה רעמביעשעווסקי
ווינשען מיר זיי
א הערצליכען מזל-טוב.
מ. לעווענבערג און פרוי.
בענדין.

בברכת מזל-טוב חמה ובאחיר מוהיר על הרי ציון וירושלים אנו מברכים
את חברתנו מ׳ ת סטעפא אייזנבערג
לרגלי אירושיה את בחירת לבה מר שלמה רמביעשבסקי מקילץ.
תהי דרכם בחיים צ״ח: וכולה בשושנים.
הועד של „קרן-קימת לישראל״ בקילץ.
גם אני בין המברכים מזכיר יוסף פרלוב.

הכנות אין קעלץ צו דער פייערליכקייט צוליב דער 10-יעהריגער אומאָבהענגיגקייט פון פוילען.

דעם צווייטען חודש ד. ה. דעם 11 ליסטאָפּאַד ווערט 10 יאָהר, זינט פוילען האָט זיך באַפרייט פון די אָקופּאַנטען, דערגרייכענדיג איהר פולשטענדיגע זעלבסטשטענדיגקייט. לזכרון דעם היסטאָרישען טאָג, וועט אין דער גאַנצער פּוילישער מלוכה יענעם טאָג געפייערט ווערען: אַלס נאַציאָנאַלער פייערטאָג'ס יום-טוב. אויך אין קעלץ גרייט מען זיך צו דער דערמאָנטער פייערונג. צו דעם צוועק איז די פאָריגע וואָך אָבגעהאַלטען געוואָרען אין דער וואָיעוואָדזשאַפט א פאַרבערייטונג'ס פערזאַמלונג צו אָרגאַניזירען אין קעלץ די פייערליכקייט לכבוד דער 10-יעהריגער אומאָבהענגיגקייט פון פוילען.

אין די באַראַ ווערען האָבען אָנטייל גענומען: די מיליטער שעפס און ציוויל-מאכט און פאָרשטעהער פון דער גייסטליכקייט.

זעלבסטמאָרד אויס נויט.

אין דער נאַכט פון 12 אויפ'ן 13-טען ה. ח. איז אין קעלצער שטאָדט-פּאַרק אויסגעפונען געוואָרען א זעלבסטמאָרד פון א געוויסען סטאַלאר אדזם 66 יאָהר אַלט. דער אומגליקליכער האָט זיך גענומען דאָס לעבען דורך אויסטרינקען א גרעסערע דאָזע סם.

די סבה פון זעלבסטמאָרד איז אַרבייטסלאָזיגקייט און הונגער.

דער זעלבסטמערדער איז א קעלצער איינוואוינער. ער וואוינט אויף דער קאַרטשאָווסקא נומ 20

צו אונזערע ג. אבאָנענטען און אַנאָנסען-געבער אין קעלץ.

מיר זעהען מודיע, אז אונזער אגענט קאַסירער קען קיין קעלץ היינטיגען זונטאָג דעם 28 טען ה. ח. מיר בעטען אלע אונזערע אבאָנענטען צו בעצאָהלען דעם חודש-בעטרעף פאר אונזער צייטונג. אויך אונזערע אַנאָנסען-געבער ווערען געבעטען תיכף צו רעגולירען זייערע חובות.

אדמיניסטראַציע
„ראדאמער-קעלצער לעבען״
— אין ראדאָם. —

א „זיסע״ גניבה.

דעם 14-טען ה. ח. האָבען גנבים זיך אריינבעקומען אין געשעפט פון שפילצייג-לעקאַריא (סאָראָ-האַרשאַווסקא 54) דורך אויפהאַקען דאָס פענסטער. זיי האָבען צוגענומען 16 פּלאַץ ראַניג און טייג אין ווערטה פון 100 זל.

א געזיכערט לעבען
Kursy samochodowe
H. PRYLIŃSKIEGO
Warszawa, Aleje Jerozolimskie 27
לערן אויטאָס מיט דאָפּעלטער פירונג
וועלט-פּאַטענט!
פערלייכטערט און אײַלט צו די לערע.
גיכער און גרונטליכער אויסלערנען.
אפּטעקט און דירה פאר פרעמדע
פּראָגנאָסיאָנאַלע און דזשעגעלמען פאַר-רעכט.
א פּאַקטען ווערט גאַראַנטירט.

Z intencji zaręczyn
p. Loli Lipszycówny
z p. Romanem Zylberszpicem
najserdeczniejsze życzenia składa
Kielce. K. Lichtenstein.